

Varsseveldse Kopjes zijn wonderlijk

De Varsseveldse Kopjes, typische verhogingen in het boerenlandschap. Hebben ze nog toekomst?

door
Henk Harmsen

henk.harmsen@gelderlander.nl

VARSSEVELD/SINDEREN – Op onze rit door het landschap zuidelijk van het dorp Varsseveld gaan de hoofden steeds van de ene naar de andere kant van de weg. Daar, daar, ginds. Als je erop let, zie je her en der in akkers en weilanden vreemde verhogingen, net te bescheiden om heuvels te heten. Nu de maïs nog niet hoog staat, zijn ze overal goed te zien. Het zijn de Varsseveldse Kopjes, een van de aandachtspunten op de lijst van beoogde landschapsmonumenten van de Stichting Achterhoek weer Mooi (StAM). Gelegen in een prachtig oud cultuurlandschap dat ook als geheel de moeite meer dan waard is. Anne Oosterbaan woont aan de Harterinkdijk, midden in het 'kopjesgebied'. Hij is van oorsprong Fries en bosbouwer, is verbonden

“De kopjes zijn extra mooi te zien in het landschap nu de maïs nog niet hoog staat

André Kaminski

■ Anne Oosterbaan toont het hoogteverschil aan de stijlrand bij de 'Kamp van Aalbers'. foto Jan van den Brink

aan onderzoeksinstituut Alterra in Wageningen en adviseur van StAM. Hij heeft zich beziggehouden met de kopjes en hun ontstaan. Samen met André Kaminski, oprichter van StAM, probeert hij het ontstaan ervan te reconstrueren. We zitten op het erf bij Oosterbaan, met een prachtig zicht over het gebied. In den beginne waren er vochtige plekken. Door het vocht en de bijbehorende begroeiing bleef daar het stuifzand steken, dat door het heersende toendraklimaat in de

vierde ijsijstijd, zo'n 10.000 jaar geleden, in dit gebied rondstootte. Hoe lager, hoe natter. Maar later juist: hoe meer zand zich ophoopte. De kopjes werden op den duur dus juist de droge plekken, geschikt voor akkerbouw. Maar dan moest dat droge zand worden ontbost en moest er flink wat mest op. Bemesting van akkers bestond eeuwenlang uit met mest doortrokken heideplagen uit potstallen. Doordat het kopje op die manier elke eeuw naar schatting een

decimeter hoger werd, was het effect dat er bolle essen ontstonden, maar kleiner dan elders in de Achterhoek, eenmans-esjes die door een of twee erbij wonende boeren werden gebruikt, hier ook wel aangeduid als kampen. Waar een houtwal, bomenrij of bos bleef staan, en waar dus abrupt geen mest terecht kwam, ontstond een stijlrand, vaak in dialect nog aangeduid als 'hegge'. Kaal en daardoor extra duidelijk

is de stijlrand van de *Kamp van Aalbers*, zoals het struk naast Sportclub Varsseveld nog altijd wordt aangeduid. Door een wei vol pinksterbloemen waar het oranjeitje rondfladdert gaan we een kijkje nemen. Het gele zand zit diep. De hele stijlrand bestaat uit donkere aarde, wijst Oosterbaan. Alleen met schop of grondboor zou je onderaan het zand nog terugvinden. De omgeving hier tegen de landgoederen Idink en Nibbelink aan

was nog tot in de vorige eeuw veel bosrijker dan nu, zoals ook nog te zien is aan kleine groepjes grove den her en der. Een grote ruilverkaveling bleef gelukkig uit. Veel akkers werden weiden. Egalisatie dreigt sluipenderwijs. Kan in het Europees landbouwbeleid steun worden gevonden om de eigenaren te helpen met behoud? Dit is deel 5 in een serie over (beoogde) landschapsmonumenten.